

ERIKA ČEPIENĖ, ANGELIJA BUČIENĖ

**KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS, SOCIALINIŲ IR HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS,
SOCIALINĖS GEOGRAFIJOS IR REGIONISTIKOS STUDIJŲ CENTRAS**

Įvadas

21 amžiuje poindustriniame žinių visuomenės kūrimo etape stebime daug pokyčių įvairiuose pasaulio regionuose. Teritorijų kaimiškumas, susijęs su tradiciniu kaimo kraštovaizdžio ir išteklių naudojimu, taip pat išgyvena pokyčių metą. Kinta kaimo gyventojų amžiaus ir demografinė sudėtis. Vienur, kur sąlygos jaunoms šeimoms kurtis palankios (arti miestų, kur geresnė socialinė infrastruktūra), kaimo gyventojų sudėtis išsilaiko pastovesnė, t.y. išlieka proporcingai didžiausias darbingo amžiaus žmonių procentas, lyginant su kitomis amžiaus grupėmis. Kitaip klostosi situacija nuo centrinių miestų nutolusiose kaimiškose vietovėse su prasta socialine infrastruktūra ir menka darbų pasiūla. Jų gyventojų skaičius drastiškai mažėja, nyksta ir patys kaimai. Gyventojų tankumas arba erdvinė jų koncentracija vis dar išlieka svarbiu veiksniu apibūdinant vietovių kaimiškumo lygį.

Tikslas

Išanalizuoti gyventojų tankumo ir demografinės situacijos 2011 ir 2018 m. kaitą ir tarpusavio ryšius Lietuvos kaimiškose savivaldybėse, besiskiriančiose kaimiškumo lygiu.

Metodika

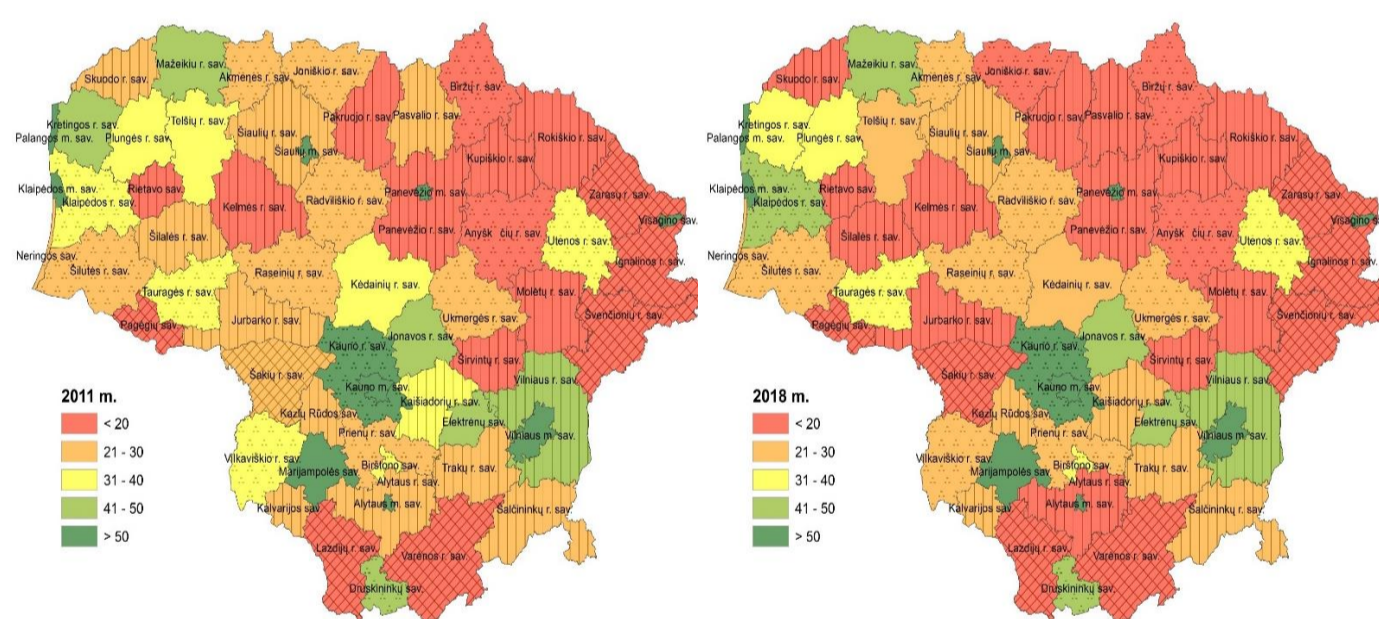
Tyrime buvo naudotasi Lietuvos Agrarinės Ekonomikos Institute parengta metodika, kurioje savivaldybės buvo sugrupuotos pagal jų kaimiškumo laipsnį, atsižvelgiant į tris kriterijus: 1) gyventojų skaičių didžiausioje gyvenvietėje; 2) teritorijos apgyvendinimo tankumą; 3) gyvenvietės atokumą. Savivaldybės, kurios pateko į kaimo grupę pagal visus tris kaimiškumo požymius, buvo priskirtos stipraus kaimiškumo regionų grupei, savivaldybės, kurios pateko į kaimo grupę pagal du kaimiškumo požymius, - vidutinio kaimiškumo grupei, o savivaldybės, kurios klasifikuotos kaip kaimo tik pagal vieną kriterijų, - silpno kaimiškumo grupei. Pagal šią metodiką Lietuvoje išskirtos 7 stipraus, 20 vidutinio ir 18 silpno kaimiškumo savivaldybių (Pav. 1).

Pav. 1. Lietuvos regionai pagal integruotą kaimiškumo vertinimą Šaltinis: Melnikienė ir kt. (2011)

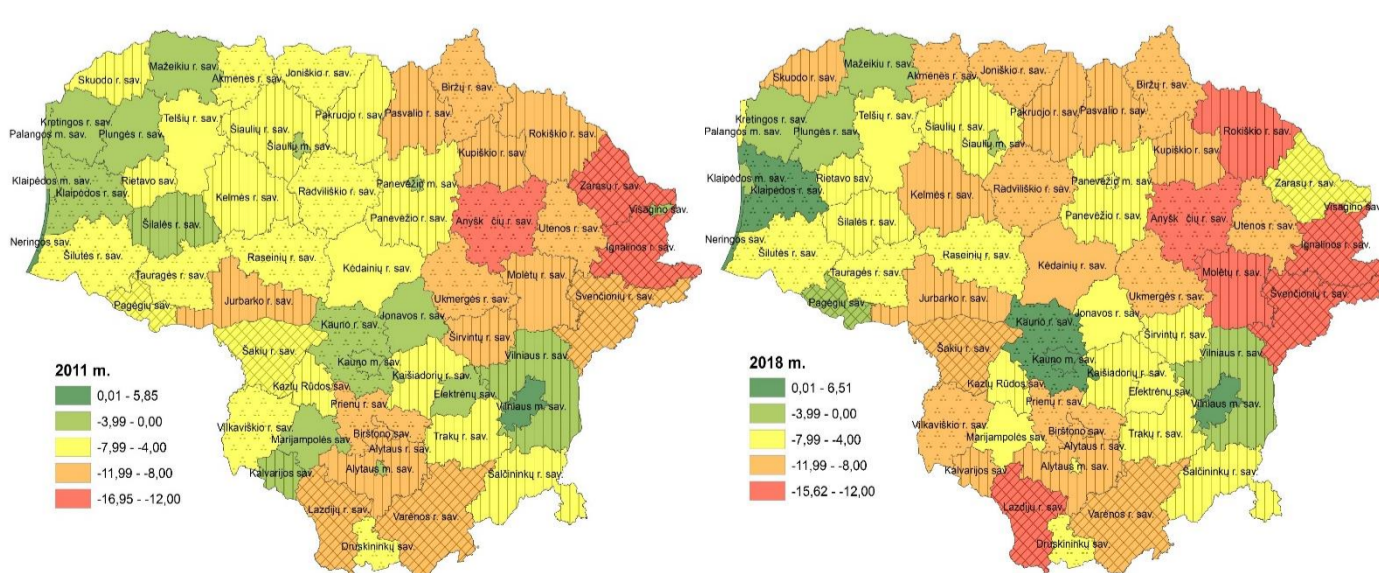
Mūsų žemėlapiuose jos pavaizduotos laikantis tos pačios legendos, kaip ir Pav.1 (skirtingai užstričiuotais plotais). Analizuota 2011 ir 2018 metų gyventojų tankumo ir 3 demografinių rodiklių kaita skirtingo kaimiškumo savivaldybių grupėse. Papildomai apskaičiuoti vidutiniai išskirtų savivaldybių grupių plotai. Erdvinei analizei naudotas GIS metodas, ryšiams tarp rodiklių nustatyti – porinės koreliacijos metodas (pagal Spearmano koeficientą r esant $p < 0.05$). Apibendrinant rezultatus, tirtos kaimiškumo savivaldybės sugrupuotos pagal demografinės situacijos kaitą į gerėjančios, nesikeičiančios ir blogėjančios būklės 2018 m. lyginant su 2011 m.

1. Gyventojų tankumas

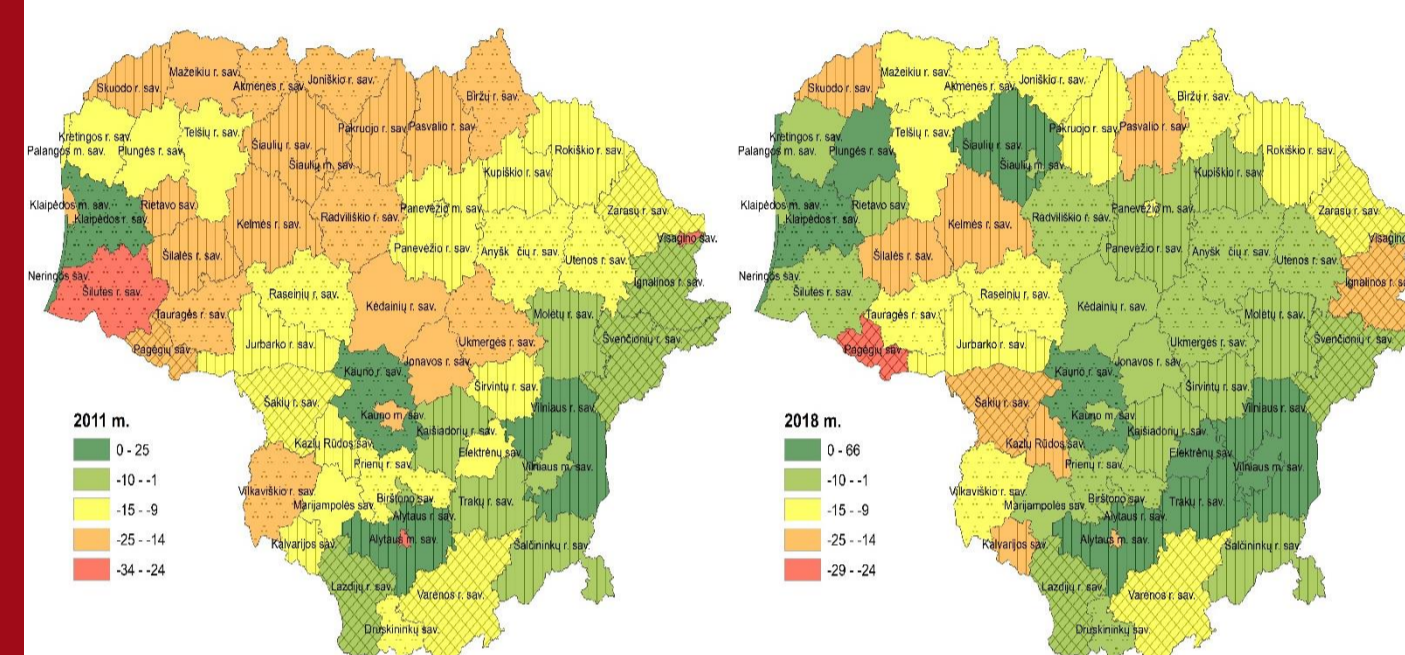
Pav. 1. Gyventojų tankumas km^2 savivaldybėse 2011 ir 2018 m.

1. Natūrali gyventojų kaita (NGK)

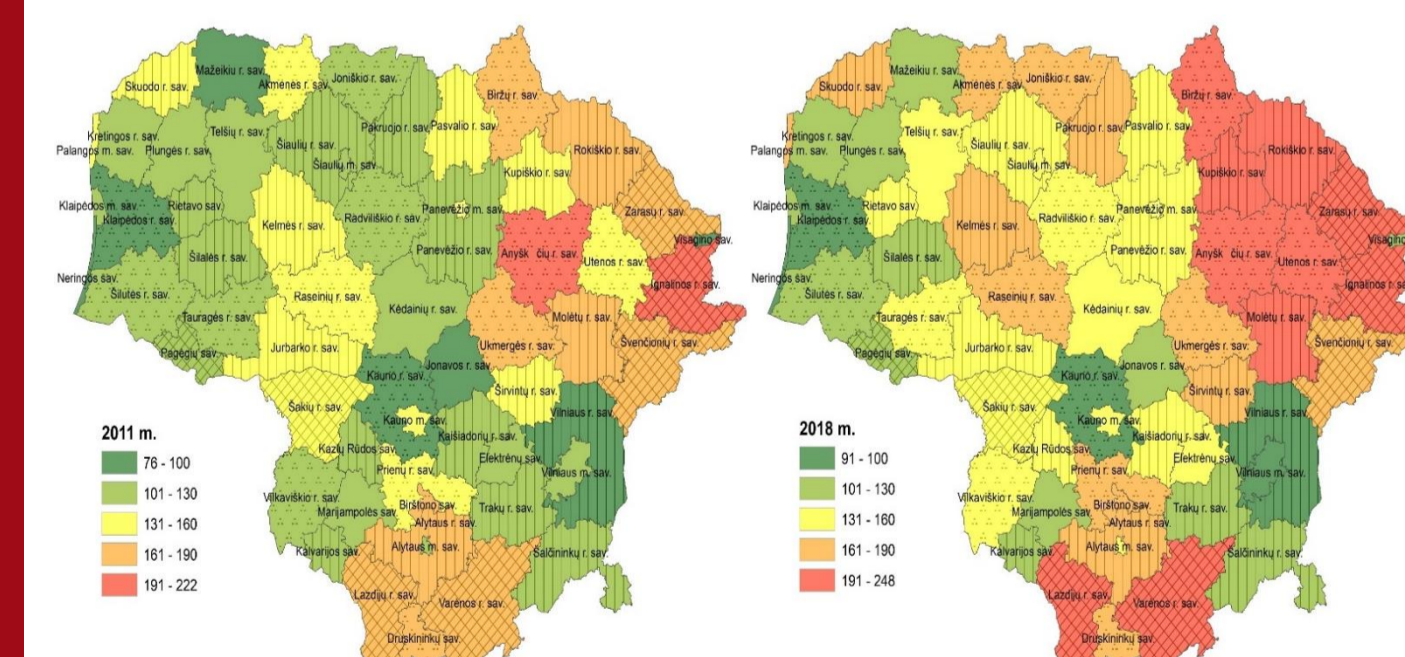
Pav. 2. NGK 1000-čiui gyventojų savivaldybėse 2011 ir 2018 m.

3. Neto migracija (NM)

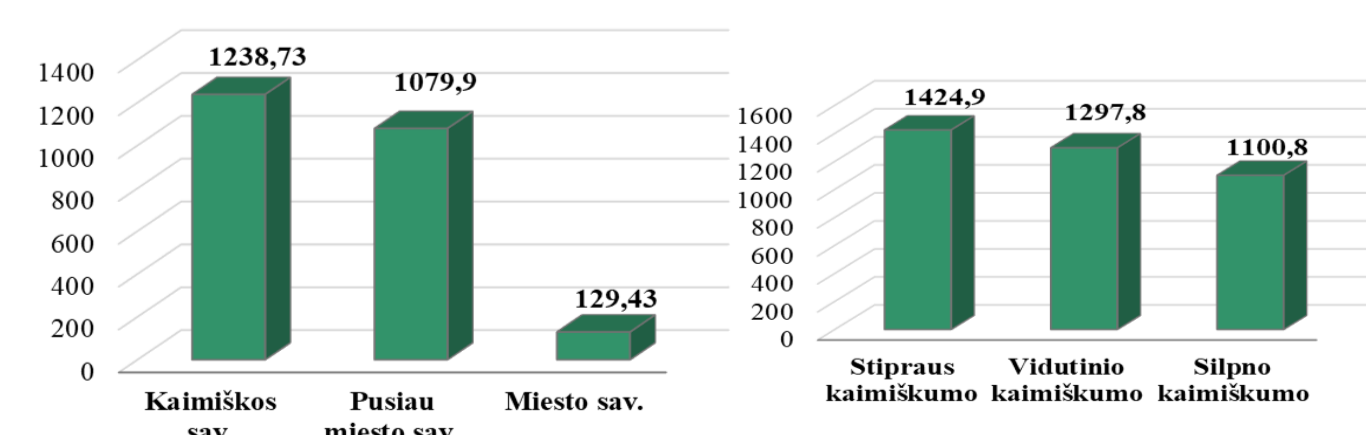
Pav. 3. NM savivaldybėse 1000-čiui gyventojų 2011 ir 2018 m.

4. Demografinės senatvės koeficientas (DSK)

Pav. 4. DSK savivaldybėse 2011 ir 2018 m.

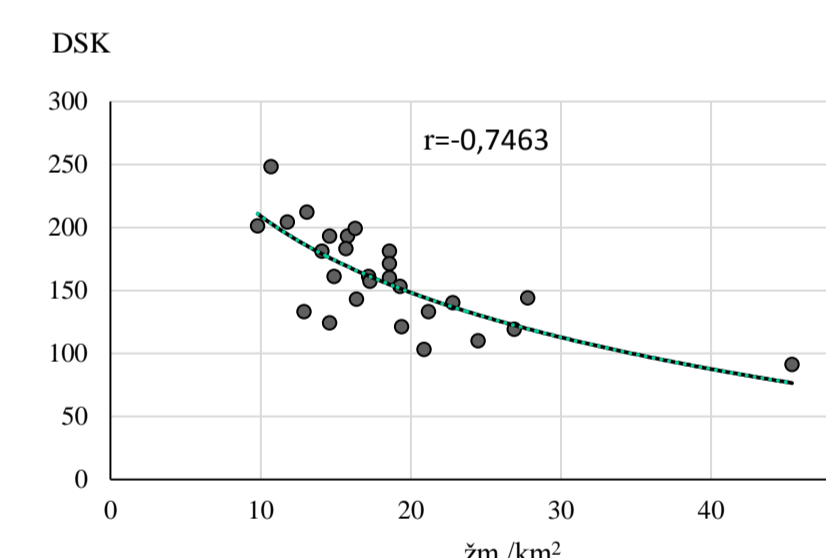
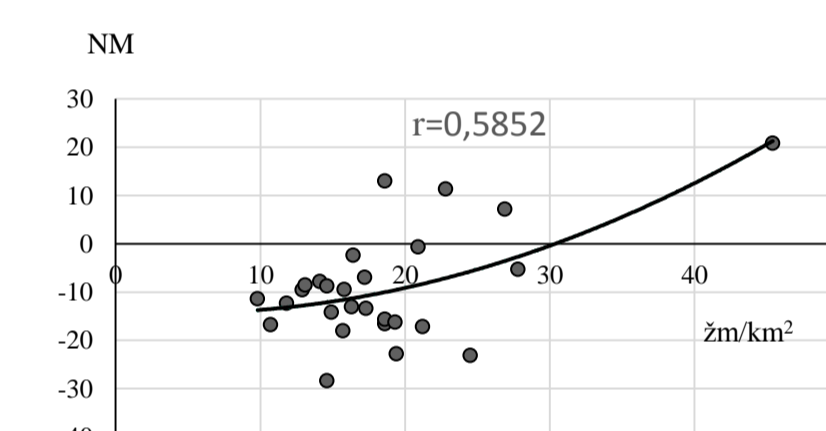
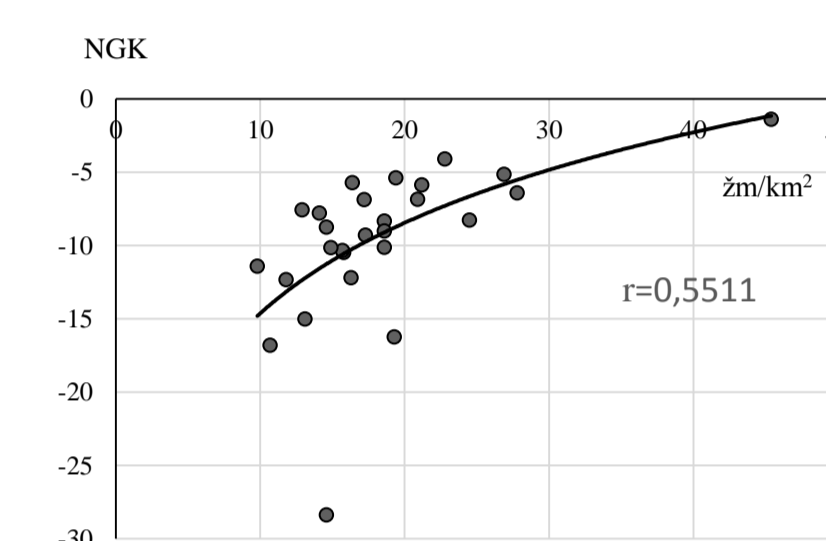
5. Lietuvos savivaldybių grupių vidutinis plotas km^2

Pav. 5. Vidutinis išskirtų savivaldybių grupių plotas km^2

Stipraus kaimiškumo savivaldybės Ignalinos, Lazdijų, Pagėgių, Šakių, Švenčionių, Varėnos, Zarasų yra ir didžiausios pagal plotą Lietuvoje.

6. Koreliaciniai ryšiai

IŠVADOS

Didėjant gyventojų tankumui, vidutinio ir stipraus kaimiškumo savivaldybėse 2018 m. patikimai didėjo NTK, NM ir mažėjo DSK. 2018 m. palyginus su 2011 m. tirtose kaimiškose savivaldybėse nustatyta tokia demografinė būklė:

Gerėjanti – daugiausia tose vid. ir silpno kaimiškumo sav., kuriose ryškiau pagerėjo NM - Širvintų, Šiaulių r., Kauno r., Klaipėdos r., iš stipraus kaimiškumo – Zarasų sav.

Nesikeičianti – iš stipraus kaimiškumo sav. – Švenčionių, Lazdijų, Varėnos, iš vid. kaimiškumo - Šalčininkų, Kaišiadorių, Pasvalio, iš silpno kaimiškumo - Raseinių, Šilutės sav.

Blogėjanti – daugiausia stipraus kaimiškumo sav. – Šakių, Ignalinos, Pagėgių ir tose vid. kaimiškumo sav., kuriose išliko neigiamiausios NGK ir NM reikšmės – Kalvarijos, Molėtų, Šilalės sav., iš silpno kaimiškumo – Akmenės, Prienų, Vilkaviškio, Biržų sav.